

A négy gyertya

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer négy gyertya.
Olyan nagy volt a csend körülöttük,
hogy tisztán lehetett érteni,
amit egymással beszélgettek.

Azt mondta az első :
- ÉN VAGYOK A BÉKE!

De az emberek nem képesek
életben tartani,
Azt hiszem, el fogok aludni...

Néhány pillanat múlva
már csak egy vékonyan füstölő
kanóc emlékeztetett
a hajdan fényesen tündöklő lángra.

A második azt mondta:
ÉN VAGYOK A HIT!

Sajnos az emberek fölöslegesnek tartanak.
Nincs értelme tovább égnem...

A következő pillanatban egy
enyhe fuvallat kioltotta a lángot.

A gyermek szeme felragyogott. Megragadta a még égő gyertyát, s lángjával új életre keltette a többi.

Add, Urunk, hogy soha ki ne aludjon bennünk a remény...!

Hadd legyünk eszköz a kezekben, amely segít megőrizni gyermekeink szívében
a hit, remény, szeretet és béke lángját! Amen

Szomorúan így szólt a harmadik gyertya:
- ÉN A SZERETET VAGYOK!

Nincs már erőm tovább égni.
Az emberek nem törődnek velem, semmibe veszik,
hogy milyen nagy szükségük van rám...
Ezzel ki is aludt.

Hirtelen belépett egy gyermek.
Mikor meglátta a három kialudt gyertyát, felkiáltott:

De hát mi történt? Hiszen nektek
égetek kéne mindörökké...!
Elkeseredésében hirtelen sírva fakadt.

Ekkor megszólalt a negyedik gyertya:

Ne félj! Amíg nekem van lángom,
újra meg tudjuk gyújtani a többi gyertyát.
ÉN VAGYOK A REMÉNY!

TARTALOMJEGYZÉK

Tenyésztési aktualitások	4
Sikeres kiállítás és nemzetközi találkozó Kaposváron	6
Tarka-Hús Kft., Polány	8
Bagdi Attila, Nagyhalász-Tiszatelek	9
Minőségbiztosítás a vágóállat termelésben	10
A gépi fejhetőség javításának lehetőségei a magyartarka fajtában	12
A hegyitarka tehenészetek gazdálkodása a kukorica övezetben	14
Készthelyi húsmarhatenyésztési tanácskozás	16
Emlékezések	17
Az OMT Rt. magyartarka tenyészbikái	18

Készült a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával

**A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
információs lapja**

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Holló István
Dr. Húth Balázs
Ments András
Dr. Stefler József

Főszerkesztő: Füller Imre

Szerkesztőség:
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
Egyesületi Iroda
7150 Bonyhád, Zrínyi út 3.
tel.: 74/451-022, fax: 74/450-022
e-mail: info@magyartarka.axelero.net
web: http://www.magyartarka.hu

ISSN 1587-9305

Kiadó: Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
2755 Kocsér, Kossuth u. 3.
tel.: 53/558-531
e-mail: mtarka@matavnet.hu

Felölts kiadó: Tóth Róza
Lektor: Vadászné Varnyú Anikó
DTP: Szalai Norbert

Nyomda: Pethő & Társa Nyomda
Megjelenés: negyedévente 5.000 példányban

Harmat Ákos tenyésztésvezető, MTE

TENYÉSZTÉSI AKTUALITÁSOK

Folyóiratunk negyedik évfolyamának évzáró példányát tarthatjuk kezünkben, és lassan már megszokottá válik, hogy újabb és újabb eredményekről, illetve induló fejlesztésekről számolhatunk be, amikor számot adunk a 2004-es év eseményeiről.

Kezdjük a már megszokottakkal. Az idei évben tizenegy fejtenyésztetben 186 kettőshasznú, míg három nem fejtenyésztetben 56 húshasznú bikanevelő tehén kijelölésére és célpárosítására került sor. A kettőshasznú tehenek átlagosan 126,3 KTI-vel, míg a húshasznú tehenek átlag 107 SV%-kal (Súlygyarapodási Viszony-szám) rendelkeztek. A bikanevelő tehenek célpárosítására a legmagasabb genetikai értéket képviselő osztrák, német és hazai tenyészbikákat használtuk (18043 Rawein, 18042 Honda, 18044 Mandl, 18248 Dionis, 17993 Langmose Triton P, 17996 Lykke Sirius P és 15511 Teveli Takaros Hexstern). Életteltjesítményük alapján idén újabb hat kettőshasznú (≥ 60.000 kg tej életteltjesítmény), és négy húshasznú (≥ 2.000 kg választott borjú) tehén került be az Aranytörzskönyvbe. Az erről szóló tanúsítványokat évi küldöttközgyűlésünkön adták át a tenyésztőknek.

Ez évben először, sajnos nem csak öröndetes eseményekről számolhatok be. 2004-ben 2346 elsőborjas kettőshasznú tehén küllemi bírálatára került sor, ebből 257 született ciklusbikától. Ez utóbbiak száma sajnos évről évre csökken, és ez egyre nagyobb problémát jelent a tenyészértékebecslés számára. Az ITV-ből született üszők nagy része kikerül az "A" módszerrel termelésellenőrzött tenyészetekből, és megnőtt a tenyészállat export is. Mindezek a csökkenő aktív kettőshasznú populáció mellett azt eredményezhetik, hogy a jövő évi két ciklusban nem tudjuk elindítani a megszokott nyolc tenyészbikát. Ennek ellentéteként szerencsére növekszik a termelésellenőrzött húshasznú tenyészetek száma, a lapunk jelenlegi számában bemutatkozó TAR-

KA-HÚS Kft.-nél megkezdődik a tenyészbika előállítás is, remélhetőleg a jövő tavaszi húshasznú ITV-ben már az ő bikájukkal is találkozhatunk. A tél folyamán tovább folytatódik a húshasznú állományok küllemi bírálata is, és az összegyűjtött adatok birtokában megkezdhetjük a tárgyalásokat az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet szakembereivel arról, hogy készüljön el a küllemi tenyészérték-becslési modul a húshasznú állományokon végzett bírálatokra is. Ez ismét fontos előrelépést jelentene, hiszen a kizárólag húshasznú tenyészbikáinkról jelenleg nem rendelkezünk küllemi tenyészértékkel. Folytatódik a hús-termelésellenőrzési program fejlesztése is.

A szoftver jól vizsgázott mind a tenyészetekben, mind a központi adatfeldolgozásban, de a felhasználók találtak néhány módosításra szoruló részletet, amelyek tél folyamán bekerülnek a programba, és tavasszal már a javított verzió kerül telepítésre a tenyészetekben. A tenyésztők munkáját segítheti, hogy az egyedi lap kettő helyett három ősi sort fog kiírni, termékenyítési index és fertilitás számítására is lehetőség lesz (ehhez feltétlenül szükséges, hogy a tenyésztési naplókba bekerüljön minden termékenyítés, nem csak az, amelyből a borjú született!), illetve megkönnyíti az adatfelvitelt azzal, hogy a már beírt, és ismétlődő adatokat (pl.: azonos termékenyítő bikánál a

szaporítóanyag termelési száma) felajánlja a következő felvitelnél.

A bikanevelő szemlékkel párhuzamosan zajlottak a tenyésztőszervezeti jogszabály három évenkénti megújításához szükséges OMMI felülvizsgálatok is. Ezek keretében négy fő szempont alapján (az állatok jelölése, a származás ellenőrzése, nyilvántartása és teljesítményvizsgálata) tagjain keresztül értékeli az Egyesület szakmai munkáját. Az idei évben negyven tenyészetbe látogatottunk el az eddigi harmin helyett, és most először nem csak a termelésellenőrzésben részt vevő tenyészetek kerültek kijelölésre, hanem azon tagjaink is, akikkel - az Egyesületet érintő szakmai munka hiányában - kevesebb kapcsolatunk van. Ennek tükrében különösen kedvező eredmények születtek, hiszen egyetlen helyen sem talált javíthatatlan hibát az OMMI, az Állategészségügyi Hatóság és az Egyesület szakembereiből álló bizottság. A javítható hibák száma is öröndetes alacsony, és azok nagy része e cikk megírásának időpontjára kijavításra került. Visszatérő probléma, hogy a tenyészetek jó része nem rendelkezik Marhalevél Nyilvántartóval, pedig ez a bizonylat az EU-hoz való csatlakozásunk óta kötelezően előírt minden szarvasmarhatartó számára. Az elmúlt évekhez hasonlóan idén is két ciklusban nyolc kettőshasznú tenyészbika (17509 Ménésbirtok Bendegúz Ra-

batt, 17570 Bonyhádi Bertalan Humlang, 17572 Jáki Báró Horwart, 17722 Kocséri Bennfentes Horwart, 17571 Kocséri Beton Randy, 18031 Bonyhádi Cimbora Rumba, 18444 Rabenstein (AUT), 18110 Jáki Cudar Rumba) indult ITV-ben, míg a megnövekedett érdeklődésre való tekintettel a húshasznú bikák közül ez évben ismét három bika (17338 Vásárhelyi Ákos Spiro, 17509 Méneshirtok Bende-gúz Rabatt, 17571 Kocséri Beton Randy) kezdhette meg az Ivadék Teljesítményvizsgálatot.

Október 4-7. között került megrendezésre St. Pöltenben az európai országok hagyományos évenkénti szemegyeztető bírálata. A rendezvényen elfogadásra került, hogy két tulajdonsággal bővíteni kell a közös küllemi bírálati rendszert. Régóta emlegetett probléma, hogy az izmoltság bírálatakor, illetve a bírálati pontszám értékelésekor az egyed tényleges izmoltságát nem lehet elkülöníteni az állat kondíciójától, és ez gátolja az objektív bírálatot. Ennek kiküszöbölésére nyújt lehetőséget, hogy a jövő évtől a bírálatkor az egyed kondíciója is leírásra kerül, egy egytől öt pontig terjedő skálán. A jelenlévők két napon át gyakorolták a kondíció-pont bírálatát. Mivel a kondíciót az állat testének tizenegy (!) pontján kell elbírálni, és ebből kell a kondíció pontszámot megadni, jelentős gyakorlatot igényel ennek elsajátítása.

A másik új tulajdonság az ún. locomotion (lokomóción). Amint az az elnevezésből is érződik, ez a bírálati tulajdonság az állat mozgását írja le a szokásos, egytől kilenc pontig terjedő skálán. A bírálatánál figyelembe vesszük az egyed mozgásának könnyedségét, az ízületek kötöttségét vagy lazaságát, a végtagok előre-hátra, illetve oldalirányú mozgását, stb. Mivel az összes tulajdonság közül ennek bírálata a legszubjektívebb, sok közös bírálatra lesz szükség, - mind az országok között, mind az egyes országok bírálói között - hogy a bírálók ugyanúgy ítélhessék meg ezt a tulajdonságot. Minden új tulajdonság bevezetése után legalább egy éves adatgyűjtést kell végezni, és csak ez után kezdődhet a tenyésztérbecslés átalakítása, hogy az új adatokat fogadni tudja. Ez szintén jelentős időt - és jelentős anyagi hozzájárulást - igényel, így az említett tulajdonságok csak

néhány év múlva jelenhetnek meg a tenyészbika katalógusokban.

Tovább folytatódott a hús-ITV adatgyűjtése is. A legutóbbi próbavágásokat a Jászszentandrási vágóhídon végezték, ahol az eddigiekhez hasonlóan magas színvonalon történik a vágási adatok gyűjtése, illetve a csontozásra kerülő feltestek teljes kísérleti bontása is. A továbbiakban vágásra kerülő állatokat már nem a tenyészetek hizlalják meg, a hizlalás egy helyen, a Bovinia Kft. Takácsiban található telepén történik. Itt található hazánkban a legnagyobb, hat-hétezer hizóbika befogadására képes marhahizlaló telep, ahol mind a hely, mind a szakértelem messzemenően adott ahhoz, hogy a bikaborjak kihasználhassák genetikai potenciáljukat, és a lehető legjobb eredményeket érhessék el.

A tenyésztérbecslés kapcsán is fejlesztésekről számolhatunk be. A novemberi futtatás óta új módszerrel történik a laktációs számítás. A Willmink-formula anynyiban tér el az eddig használt metódustól, hogy a laktáció lefutását a bizonyos ismérvek alapján (termelési szint, laktáció sorszáma) előre meghatározott laktációs görbe típusokkal hasonlítják össze, és az így megrajzolt laktációs görbe alatti terület kiszámításával kapjuk meg a laktáció alatt termelt tej mennyiségét. Ez jóval pontosabb közelítést ad, mint az eddigi laktációs számítási képlet, így javulhat a becslés megbízhatósága. Szintén fontos lépés lesz a közeljövőben, hogy lehetőség lesz a hasznos élettartam tenyésztérbecslésére, amely újabb fontos része lehet az Egyesület által szorgalmazott Fitness tenyésztérbecslés indexnek. Ehhez szükséges még a fertilitás, a fejhetőség és az ellés lefolyás tenyésztérbecslésének kidolgozása is, amit már felvetettünk a Tenyésztérbecslési Bizottsági legutóbbi ülésén.

Bár már három éve rendelkezünk a bikáink egy részénél INTERBULL tenyésztérbecsléssel, az adatok nem voltak alkalmasak a pontos nemzetközi összehasonlításra, mivel a német, osztrák, francia és olasz bikák között szép számmal akadtak hegyitarka tenyészetekben használt - és így szimentáli tenyésztérbecsléssel rendelkező - Holstein-fríz bikák is. Ezek a bikák megjelölés híján utólag nem voltak kiválogathatók az adatbázisból. Mi-

vel ezek a bikák most már nem kerülnek a listára, most először tudtuk összehasonlítani bikáinkat a nemzetközi élvonalal, és ez az összevetés is azt bizonyította, hogy a magyartarka tenyésztése jó úton halad, bikáink felveszik a versenyt a német és osztrák társaikkal. Az össz-európai adatokra kiszámítva a magyar KTI indexet kiderül, hogy a magyar bikák átlaga 98-ra adódik, ami a 100-as átlag és 12-es szórás ismeretében egyáltalán egyáltalán nem lebecsülendő eredmény! A legelőkelőbb helyen a 13399 Makád Univari áll, őt követi a 14500 Mindszenti Refrén Zitat és a 15672 Jáki Tekergő Husaldo. A közel hatvanezer bikát számláló listán az első ezerben tizenegy bikánk szerepel.

A magyar tenyésztérbecslés biztatóak. Az újonnan értékelődött tenyészbikáink mind az élvonalban vannak, Tekergő például most lépte át először a forgalmazhatósági küszöböt jelentő 60% ismételtetőséget, és máris másodikként szerepel a listán. Így a 13348 Ibis mögött ő a legmagasabb KTI-vel rendelkező hazai tenyésztésű tenyészbika. 15985 Méneshirtok Vihar Spiro-nak 127, míg a 15894 Bonyhádi Vidám Husaldo-nak 123 KTI-je.

Hús-tenyésztérbecslésük alapján újabb négy tenyészbika vált forgalmazhatóvá. 16244 Veretes 105, 16403 Zömök 109, 16455 Zenit 106, míg 16699 Zselic 112 Fleiszwert-tel (hústenyésztérbecslés index) rendelkezik.

A tavalyi évben ITV-ben indult négy húshasznú tenyészbika mindegyike átlépte a forgalmazhatóságot jelentő 100 SV%-os limitet. 16528 Kocséri Zsenge Indianer és 17076 Derecskei Astoria Indianer 113SV%-kal rögtön az élen kezdett a listán, de 17077 Derecskei Alfa Passzív 112, és 17369 Nyőgéri Áfium Topogó 109 százalékos teljesítménye is figyelemre méltó. A jelen számunkban található árlista, és a novemberi Magyartarka Tenyészbika Teljesítmény Összesítő már egy táblázatba gyűjtve tartalmazza az összes (mind a tej-, mind a hústenyésztérbecslés, vagy SV% alapján forgalmazható) tenyészbika összes létező adatát, így remélhetőleg még könnyebb lesz tenyésztőink számára a nekik legjobban megfelelő szaporítóanyag kiválasztása.

Füller Imre ügyvezető igazgató, MTE

SIKERES KIÁLLÍTÁS ÉS NEMZETKÖZI TALÁLKOZÓ KAPOSVÁRON

A VII. Pannon Állattenyésztési Napok országos tenyészállat kiállítás és mezőgazdasági szakvásár három napja - 2004. szeptember 23-25. - nagysikerű nemzetközi rendezvénye volt Egyesületünknek.

Úgy gondoltuk, hogy országos rendezvényt nemzetközivé tesszük. Hat országból érkeztek vendégeink. Ausztriából: Ing. Richard Pichler úr, az európai szövetség elnöke, az osztrák szövetség (AGÖF) ügyvezető igazgatója. ÖR. Rudolf Pumberger úr, az osztrák szövetség (AGÖF) elnöke, valamint Dr. Karl Bauer úr, a gleisdorfi mesterséges állomás igazgatója. A Cseh Köztársaságból: Dr. Josef Kuchera úr, a világszövetség alelnöke, a cseh szövetség ügyvezető igazgatója és munkatársa Dr. Daniel Falta úr, a brnói egyetemről. Szlovákiából: Richard Rusnak úr, a szlovák szövetség ügyvezető igazgatója és Josef Vengrin úr, a szövetség elnöke, valamint Dr. Peter Strapak professzor úr, a nyitrai egyetemről és Urbán Igor úr szövetségi elnök. Németországból: Dr. Manfred Golze úr, a szászországi mezőgazdasági kutató munkatársa és Dr. Rene Schmidt úr, a hallei egyetem tanára. Lengyelországból: Dr. Krzysztof Sloniewski, a Lengyel Tudományos Akadémiáról, valamint Romániából a Parasztszövetség szervezésében egy busznyai gazdátárs.

A kiállítást Benedek Fülöp úr, az FVM közigazgatási államtitkára nyitotta meg a Pannon Lovas Akadémia Fedeles Lovardájában, majd az egyetem dísztermében "Az állattenyésztés versenyképesége a visegrádi négyek országaiban" címmel kezdődött előadás, ahol többen vendégeink közül előadók voltak.

Közben az Egyesület sátra körül nagy volt a sürgés-forgás, hiszen készülődtünk a show- bírálatra, ahol a bírók Ing. R. Pichler és ÖR R. Pumberger urak voltak. A kiállításra 27 tenyészállat érkezett a fejtt állományokból és 13 a nem fejtt állományokból. A kettőshasznosítású és a húshasznosítású változatból is bemutatásra került egy-egy tenyészbika a látoga-

tók nagy örömére. Tizennégy órakor megkezdődött a szigorú bírálat, úgy gondoljuk mindannyiunk meglegedésére.

A bírálat után még egy kerekasztal beszélgetésre is sor került, melynek témája a kukorica övezetben működő hegyi tarka tenyészetek üzemeltetése. (A két konferenciáról dr. Stefler József professzor úr tollából olvashatnak ebben a számban.)

Az első nap kötetlen beszélgetéssel ért véget, ahol úgy gondolom mindenki őszintén elmondta gondját-baját, de örömet, sikereit is.

A második napon, a díjkiosztó ünnepségen közösen örülhettünk tenyésztőink sikereinek. A verseny, a megmérettetés, a tenyésztői munka hatékonysága öt kategóriában került a bírák elé: I-IV.-ig a fejtt-, V. a nem fejtt állományok.

I. szűz üsző kategória, II. vemhes üsző, III. elsőborjas tehén, IV. többször ellett tehén és végül az V. kategória anyatehén borjával, ahol a magyartarka a nagytestű fajták kategóriájában versenyzett. A kategóriák bírálatára végén az elsődíjasok összevetésére került sor. Itt a tenyésztői nagydíj került odaítélésre, mely az idei évben 500.000 forint jutalommal járt.

I. szűz üsző:

1. helyezett: a 2402. katalógus számú Luca, apja: 16599 Bonsai, tenyésztő és tulajdonos: Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel.

2. helyezett: a 2405. katalógus számú Tulipán, apja: 17044 Bonyhádi Apostol Horst, tenyésztő és tulajdonos: Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel.

3. helyezett: a 2403. katalógus számú Sajó, apja: 16599 Bonsai, tenyésztő és tulajdonos: Ráczné Gyalog Stefánia Szombathely.

II. vemhes üsző:

1. helyezett: a 2304. katalógus számú Jéges, apja: 14427 Bonyhádi Rex Halling, tenyésztő és tulajdonos: Rádóci Agrár Kft. Egyházasrádóc.

2. helyezett: a 2306. katalógus számú Csalfa, apja: 16599 Bonsai, tenyésztő és tulajdonos: Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel.

3. helyezett: a 2309. katalógus számú Ágnes, apja: 16068 Humlang, tenyésztő és tulajdonos: Pannónia Mezőgazdasági Rt. Bonyhád.

III. elsőborjas tehén:

1. helyezett: a 2205. katalógus számú Királylány, apja: 12842 Lenge Radi, tenyésztő és tulajdonos: Ráczné Gyalog Stefánia Szombathely.

2. helyezett: a 2202. katalógus számú Rigó, apja: 16070 Rallner, tenyésztő és tulajdonos: Family Kft. Mesterháza.

3. helyezett: a 2302. katalógus számú Fo-

tós, apja: 12845 Lehel Renner, tenyésztő és tulajdonos: Rádóci Agrár Kft. Egyházsrádóc.

IV. többször ellett tehén:

1. helyezett: a 2101. katalógus számú Krisztina, apja: 14500 Mindszenti Refrén Zitat, tenyésztő és tulajdonos: Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel.

2. helyezett: a 2104. katalógus számú Szilaj, apja: 12988 Libegő Renner, tenyésztő és tulajdonos: Family Kft. Messterháza.

3. helyezett: a 2102. katalógus számú Dobogós, apja: 12842 Lenge Radi, tenyésztő és tulajdonos: Nagyvázsónyi Mezőgazdasági Kft. Nagyvázsóny.

V. anyatehén borjával:

2. helyezett: a 3104. katalógus számú anyatehén, apja: 15603 Frenzlund Indiáner, tenyésztő: Petőfi Mezőgazdasági Kft. Derecske, tulajdonos: Tarka-Hús Kft. Polány, és a 3704. katalógus számú borjú, apja: 17369 Nyőgéri Áfium Topogó, tenyésztő és tulajdonos: Tarka-Hús Kft. Polány.

3. helyezett: a 3101. katalógus számú anyatehén, apja: 12985 Löncs Hodscha, tenyésztő: Tordas-Gyúrói Szövetkezet Gyúró, tulajdonos: Trencsényi Farm Kft. Osztopán, és a 3701. katalógus számú borjú, apja: 16242 Nyőgéri Várott Lejtős, tenyésztő és tulajdonos: Trencsényi Farm Kft. Osztopán.

3. helyezett: a 3103. katalógus számú anyatehén, apja: 14502 Teveli Rím Alpos, tenyésztő és tulajdonos: Hegyhát Mezőgazdasági Szövetkezet Nyőgér, és a 3703. katalógus számú borjú, apja: 15505 Kocséri Tajti O' Clock, tenyésztő

és tulajdonos: Hegyhát Mezőgazdasági Szövetkezet Nyőgér,

TENYÉSZTŐI NAGYDÍJ:

Az elsőborjas kategória 1. helyezette a 2205. katalógus számú Királylány, apja: 12842 Lenge Radi, tenyésztő és tulajdonos: Ráczné Gyalog Stefánia Szombathely. A tenyésztői nagydíj mellé egy 500.000 forintos díj is járt melyet a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete ajánlott fel a tenyésztőnek.

A kiállításon különdíjak átadására is sor került.

Az Osztrák Tarka Tenyésztők Szövetsége (AGÖF) a nagydíjas tehén tulajdonosának, Ráczné Gyalog Stefániának (Szombathely), adta át különdíját, egy harangot, díszes lúdtollal hímzett bőr nyakörvön.

A Szlovák Tarka Tenyésztők Szövetsége különdíjat adott az első helyezett többször ellett tehén tulajdonosának, Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel. Az OMT Rt. különdíját Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet Tevel kapta a tenyésztésében található igen magas kort megélt magyar apaságú teheneiért.

A SANO Modern Takarmányozás Kft. különdíját a Tarka-Hús Kft. kapta a 3105. katalógus számú anyatehén és a 3705. katalógus számú borjú bemutatásáért, melyet a kiállítás ideje alatt a tenyésztő több alkalommal fel is vezetett. Vendégeink elismerő szavakkal nyilatkoztak a díjkiosztó után, hiszen a fedeles lovarda mindkét tribünje megtelt érdeklődőkkel, és igen csak emelkedett hangulatban vehette át ki-ki a tenyészállata mellett a díjat, minden állatfaj esetében.

Külön öröm volt számunkra, hogy Tóth Róza elnök asszony itt vehette át az idei évben elsőként átadásra került dr. Guba Sándor díjat, melyről előző számunkban már beszámoltunk.

Délutáni programként a Pannónia Mezőgazdasági Rt. szarvasmarha telepére látogattunk el, ahol Hahner Ferenc igazgató és Bertalan Barna állattenyésztési igazgató voltak a kalauzaink. Vendégeinknek nagyon tetszett a telep az állomány a fiatal generáció. A szlovák szövetség egy díszes kolomppal köszöntö meg a bemutatót.

A második nap a tenyésztői esttel ért véget, ahol a kiállítók és a tenyésztők találkoztak, beszélgettek, és együtt nézték végig a szebbnél szebb táncos- és lovas bemutatókat.

A harmadik napra már teljesen elromlott az idő, szakadt az eső és hideg volt. Reggel elkészöntünk külföldi vendégeinktől, akik haza indultak, mi pedig folytattuk a kiállítást. A rossz idő ellenére többen látogatták meg pavilonunkat az érdeklődők, mint az eddigi évek során bár mikor. Sokszor nem tudtuk helytel kínálni vendégeinket, az érdeklődő tenyésztőket - annyian voltunk. Ments András alelnök úr jóvoltából minden nap került jó ebéd is az asztalra, finom, áfonyás borjúpörkölt, marha gulyás, melyhez az alapanyagot a Nagyvázsónyi Mezőgazdasági Kft. és Ráczné Gyalog Stefánia magántenyésztő szolgáltatta. Köszönjük a segítségüket.

A kiállítás utáni héten külföldi vendégeinktől több email-t is kaptunk, melyben a szervezést, és a színvonalas bemutatkozást dicsérik, megköszönve, hogy részt vehettek ezen a jeles rendezvényen. Számunkra is öröm volt, hogy elfogadták meghívásunkat, és megmutathattuk, hol tart a kicsi, de annál lelkesebb csapat a tenyésztés, az együttműködés, a tenyésztőkkel való kapcsolattartás terén.

Végezetül engedjék meg, hogy a két show bírót, Ing. Richard Pichler és ÖR Rudolf Pumberger úr leveléből idézzek zárószóként néhány gondolatot:

"A szakmai program a Kaposvári Állattenyésztési Napokon számunkra is nagyon értékes volt, nagyon jó benyomásokkal tértünk haza. A továbbiakban intenzívebbé kell tennünk ezeket a programokat, bővíteni az együttműködést az országok között."

Ments András alelnök, MTE

TARKA-HÚS KFT., POLÁNY

A tenyészet Somogy megyében, Kaposvár és a Balaton között félúton, a festői szépségű, dombokkal körbezárt helységben, Polányban található. A falucska mindentől eldugott, nyugodt fekvése, domborzati adottságai kedveznek a legeltetéses állattartásnak. Nem véletlen, hogy a régmúlt időkben száznál is népesebb közösségi gulya legelt a települést körülvevő, akkor még kiváló minőségű legelőkön. Napjainkban már csak a portákon üresen álló istállók, az omladozó gémeskutak és a felújításra, karbantartásra váró gyepterületek árulkodnak a korábbi szebb napokról. A kedvező szarvasmarha tartási feltételek, valamint a magyartarka fajta szeretete sarkalta a vállalkozás alapítóit a húshasznú tenyészet elindítására.

A múltról, a jelenről és az elképzelt jövőről kérdeztem a gazdaság tulajdonosait Dr. Húth Balázst és Ellenberger Tamást.

A tenyészet megvalósításának ötlete alig két éves múltra tekint vissza, amikor körvonalazódni látszott a húsmarhatenyésztés várható európai uniós támogatási rendszere, piaci pozícióinak erősödése, amely elsősorban a minőségi hízóalapananyag iránt mutatkozó fokozódó keresletben nyilvánult meg. Természetesen pusztán az elmondottak miatt nem vágtunk volna bele egy ekkora horderejű vállalkozásba. A szarvasmarha-tenyésztés iránti elhivatottság, a tehén tisztelete és megbecsülése nélkül, kizárólag a pénzt és a profitot szem előtt tartva egy ilyen méretű gazdaság hosszútávon nem lehet eredményes, hiszen a mindennapi nehézségeken, esetleges kudarcokon csak az előbb említett érzelmi kötődések segíthetik át a tenyésztőt.

Jelenleg 42 magyartarka tehén és szaporulata található meg a tenyészetben. A tenyészállatok kiválogatásánál a minőséget tartottuk a legfontosabbnak, semmit nem bízunk a véletlenre, ezért az ország élenjáró magyartarka tenyészeteiből vásároltuk meg az induló nőivarú állományt. A Kocsérról, Bonyhádról, Tevelről, Derecskéről és Vasvárról származó szűz és vem-

hes üszők jól vizsgáztak, hozták az elvárt teljesítményeket, amelyeket a 230-260 kg közötti borjú választási súlyok is igazolnak. Eleinte féltünk, hogy a bonyhádi és teveli fejt magyartarka állományból származó egyedek - elsősorban magasabb tejtermelésük következtében - nehezen lesznek beilleszthetők az extenzív húsmarhatartás technológiai követelményeibe, azonban szerencsére aggodalmaink feleslegesnek bizonyultak; a tehenek gond nélkül alkalmazkodtak a borjak tej szükségletéhez, tögygyulladás egyetlen esetben sem fordult elő.

Az állomány takarmányellátását nyáron egy megközelítőleg 60 ha-os gyepterületre, a téli időszakban, pedig silókukorica szilázsra, szántóföldi és ipari melléktermékekre alapozzuk. Kihasználjuk a kaposvári cukorgyár közelségét, hiszen idén is jelentős mennyiségű nedves répaszelet vásárlásával igyekszünk a téli takarmányozás költségeit csökkenteni. A tehenek emellett évszaktól függetlenül komplett ásványi- és vitamin premixet kapnak. A borjakat és a növendék üszőket a tömegtakarmány mellett gazdasági abrak kiegészítésben részesítjük. A tervezett állományfejlesztést (kb. 100 tehén és szaporulata) behatárolja a rendelkezésre álló gyepterület nagysága, ezért a közeljövőben a legfontosabb célok között szerepel a legelőterület mielőbbi növelése.

A borjas tehenek a legeltetési időszakban a legelőn tartózkodnak, ahol a borjak zavartalan, törésmentes fejlődése érdekében borjúóvodát létesítünk. Télen az állomány egy egyszerű építészeti megoldású, színszerű istállóban kerül elhelyezésre, ahol a tömegtakarmányt a telelőkertben felállított etetőkből fogyasztják el az állatok. Az elletési technológiában törekszünk a szezonális elletésre, de ez a különböző tenyészetekből vásárolt, eltérő korú tenyészállatok miatt egyelőre még nem lehetséges. A gazdaságban mesterséges termékenyítést alkalmazunk, hormonális ivarzás-szinkronizálással kiegészítve, tehát rektális petefészkek vizsgálat után dön-

tünk az esetleges prosztaglandin kezeléssel. Az oltást követő harmadik napon történik a termékenyítés a legígéretebb hazai tenyésztésű húshasznú magyartarka és import szimentáli bikák felhasználásával. Az elletés - a húsmarhatartás gyakorlatától eltérően - elsősorban a nagyszámú "üszőellés" miatt az erre a célra kialakított elletőistállóban folyik, ahol az elhelyezésnek köszönhetően az esetleges szülészeti beavatkozások, illetve az újszülött borjú mielőbbi főcstejhez juttatása könnyen megoldható. Mivel a dél-dunántúli régió termőtalajai meglehetősen szelénhiányosak, ezért a borjak megszületésüket követően szelént és E-vitamint tartalmazó injekciót kapnak. Véltetően az alkalmazott technológiának is köszönhető, hogy az elmúlt időszakot borjúelhullás nélkül sikerült átvészelnünk.

A gazdaság célja egy 100-120 tehenes állomány kialakítása, amely elérése érdekében valamennyi megszületett üszőborjú az állománynövelés céljait szolgálja. A kívánt állatlétszám elérése után természetesen a tenyészutánpótláson felüli üszőszaporulatot tenyészállatként kívánjuk értékesíteni. Az elmondottakból következik, hogy a tenyészőmunkának a minőségi tenyészállat-előállításra kell szolgálnia. Ez esetünkben azt jelenti, hogy a már meglévő kiváló genetikai háttérű nőivarú állományt a legjobb hazai és import tenyész-bikák szaporítóanyagával termékenyítjük. Büszkeséggel töltött el bennünket, hogy a Kaposváron megrendezett VII. Pannon Állattenyésztési Napokon a 0809 számú, Babi nevű, a derecskei tenyészetből vemhes üszőként vásárolt borjas tehenünk a nagytestű húsfajták kategóriában II. helyezést ért el, míg a 0826 számú Rigó nevű borjas tehén elnyerte a Sano cég különdíját.

A tenyészet rentábilis működtetése mellett célunk, hogy az Egyesület tagjaként - azonosulva annak Tenyésztési Programjával - hozzájárulhassunk a "nemzeti kincse" nyilvánított magyartarka fajta megőrzéséhez, genetikai fejlesztéséhez.

Vágó Barnabás küllemi bíráló, MTE

BAGDI ATTILA, NAGYHALÁSZ-TISZATELEK

Bagdi Attila személyében egy olyan gazdát mutatok be Önöknek, aki agrár-mérnöki diplomával a zsebében igyekszik - a mezőgazdaság sokszor igencsak ingoványos talaján - boldogulni.

Tejet termel kettőshasznosítású magyartarka állományával és nagyon szép eredményekkel büszkélkedhet annak ellenére, hogy sajtáros technológiát alkalmaz. Kaposváron, 1987 nyarán kapta kezébe diplomáját, majd hamarosan mélyvízbe került. A Nagyhalászi Petőfi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet szarvasmarha telepének lett a telepvezetője. Nagyhalász Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található, Nyíregyházától, a megyeszékhelytől mintegy 30 kilométerre.

Édesapja évtizedeken át volt a falu csordása. 150 tehenet legeltetett a község határában. Akkoriban a szövetkezetben 160 fejőstehén termelt és még 100 egyéb növendék is neveltek. Az állomány teljes egészében tisztavérű magyartarka volt. A szövetkezet életében fordulópontot hozott az 1995-ös év, amikor is az addigi nehéz gazdasági helyzet megoldása érdekében, abban az ellehetlenült helyzetben, a vezetőség a szövetkezet felszámolását kezdeményezte. (Ebben az évben a tej ára 17-19 Ft volt).

A család 25 tehenet vásárolt és ezzel mentette ezeket az állatokat a vágóhídtól. A tenyészállat vásárláshoz a rakamazi tejüzem adott 3 év lejáratra hitelt. A telep épületeit őrzés és állagmegóvás fejében használhatta Bagdi Attila 1999-ig. Ebben az évben - fiatal agrárvállalkozóként - pályázatot nyújtott be és nyert el, s a kapott hitelből megvásárolta a telepet. A telepen 3 istálló, szociális épület, terménytároló és takarmányos szín található. A silótérén az idei évben 10000 q csemege kukoricaszár szilázst tudott betárolni. Összes szalastakarmányát fedett helyen tartja, így tárolási vesztesége szinte nincs is. Mindezek mellett még almatörkölyt is etet, természetesen vigyázva annak szigorúbb etetési szabályaira, illetve azok betartására.

Legelő- és szántóterületet is művel. 76 ha legelő a telep végében található, amelyből 43 ha saját és 33 ha bérelt terület. A 25 ha szántó fele lucerna másik fele kukorica és tritikálé.

Jelenlegi tenyészállat-állománya 50 tehén és 30 növendék.

A fejés kötött istállóban történik - naponta kétszer - sajtáros gépekkel. Az 1000 l-es saját hűtve tárolóba naponta 700-750 l tej kerül.

Az általa beszállított tej szomatikus sejtszám- és összes csíraszám-tartalma folyamatosan a határérték alatt van, a sajtáros fejés ellenére. Ezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, mert ez a példa is azt bizonyítja, hogy a technológiai követelmények betartásával, kellő odafigyeléssel, hatékony mosogatással lehet extra minőségű tejet termelni sajtáros fejéstechnológiával is. A tej zsírtartalma 3,8% a fehérje 3,4%.

A tejet jelenleg is Rakamazi Tiszatej Kft. tejüzeme szállítja el. A múlt havi tejelszámoláson a tej ára 62,4 Ft volt, mely kiegészül még az 1,5 Ft fehérje felárral. A tulajdonos úgy látja, hogy még ezzel az alacsony tejfelvásárlási árral is versenyképesebb a kettőshasznosítású fejt állomány a húsmarhatartásnál. Az alapvető ok a likviditásban keresendő: a tej rendszeres havi bevételhez juttatja. A költségek rendezése nagyobb összhangban van a havi bevétellel, mint az évi egyszerivel, tehát ez a bevétel jelenti az életben maradáást.

A bikákat kéthetes korban értékesíti, az üszöket pedig felneveli és tenyésztésbe is veszi.

Jelenleg 3 hízóbika van hizlalás alatt, ezek 500 kg körüliek. Ezeket 600 kg-os súlyban kívánja leadni, és ha a kapott ár ösztönző lesz, akkor a jövőben is nagyobb hangsúlyt fog fektetni a bikahizlálásra.

A telepen a munkák zömét saját maguk látják el. Két fő dolgozik a termelőistállóban, egy pedig az elletőt és borjúnevelőt rendezi.

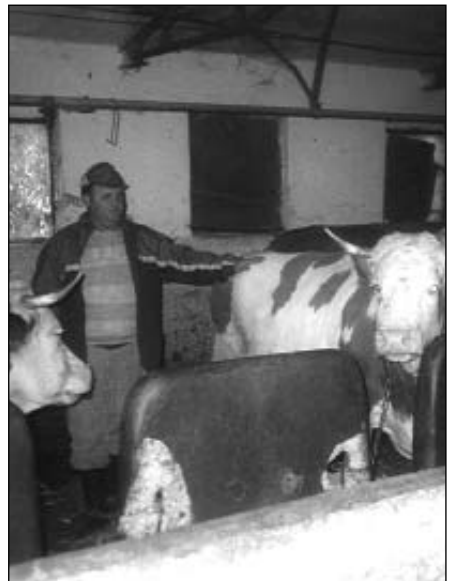
Amikor elérkezik a betakarítás ideje, a tulajdonos is beül a traktorba és báláz, kaszál, trágyát szór, ő is keményen dolgozik.

Személyes találkozásaink alkalmával bebizonyosodott számomra az a példamutató elszántság, amellyel Bagdi Attila nehéz munkáját végzi. Szeret mindent önerőből megoldani. Idegen forrást - a már említett fiatal agrárvállalkozók hitele óta - nem vett igénybe. Üzletpolitikájának lényege, hogy ésszerűen felhasználni a rendelkezésre álló lehetőségeket és elkerülni a bizonytalanságot.

Minden lépését jól átgondolja, és azon fáradozik, hogy a régióban egyedül maradt tehenészetét, az európai elvárásokat is teljesítve, jövedelmezőbb szintre emelje.

Szeretné a tejtermelést amíg csak lehet folytatni, amihez a kiváló eredményei alapján minden lehetősége adott. Sajnos tudjuk, ma már nem elégséges a jó termelési eredmény.

A magam és Egyesületünk részéről minden lehetőséget biztosítunk számára ahhoz, hogy tervei megvalósuljanak, ahogy természetesen minden tenyésztőnknek segítünk.

Dr. Flink Ferenc főállatorvos, OMMI

MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS A VÁGÓÁLLAT TERMELÉSBEN

Az elmúlt évtizedben számos élelmiszerbotrány tépázta meg a fogyasztók bizalmát az állati eredetű termékekben. A média által is gerjesztett hisztéria már-már vegetáriánussá "neveli át" a nyugati országok polgárait, de térségünkben is számottevően csökkent a vörös húsok iránti kereslet. A fogyasztók értékrendjében olyan új fogalmak jelentek meg, mint az élelmiszerek biztonsága, mester-séges adalékoktól, egészségveszélyeztető anyagoktól való mentessége. A fogyasztói igények illetően változása új típusú garanciákat kényszerít ki a termelőkől, feldolgozókból, az élelmiszeripar szinte teljes vertikumában. Az élelmiszerbiztonság hatósági kontrollját szolgáló intézmények tevékenységein túl az önkéntes alapon szerveződő minőségmenedzsment is megjelent a vágó alapanyag termelésben.

Az elmúlt évtizedben az ipar után a mezőgazdaságban is terjedőben vannak különböző minőségbiztosítási rendszerek. Amíg azonban korábban a tanúsítások elsősorban az exportpiacok felé jelentettek "belépőt", ma már a belföldi kereskedelemben is egyre inkább a piacmaradás elengedhetetlen feltételévé válnak. A vágóhidak, vagy integrátorok méretükből és tevékenységük jellegéből adódóan viszonylag könnyen vezették be a különböző - elsősorban az ipari termelés számára kifejlesztett - rendszereket, a mezőgazdasági alaptevékenységet folytató beszállítói kör számára viszont ez gyakran komoly problémákat jelent.

Szükség van tehát olyan minőségbiztosítási rendszerekre is, melyek figyelembe veszik a tartók adottságait és lehetőségeit is, ugyanakkor szervesen kapcsolódnak a vágóhidak, vagy a kereskedelem által alkalmazott tanúsítási rendszerekhez.

Kényszerűség, célszerűség, vagy szükségesség?

Sok termelőben felmerülhet a kérdés, hogy vajon megéri-e a jelentős költségekkel járó minőség menedzsment rendszereket bevezetni, hiszen - különösen rövid távon - közvetlen haszonnal nem számolhatnak, ugyanakkor jelentős adminisztrációs többletterhet jelentenek, az időszakos auditokról nem is beszélve.

Vizsgáljuk meg tehát, hogy mi szól a tanúsítások bevezetése mellett, és mi ellene.

Az egész az árutermelés kialakulásával kezdődött. A szakosodás és specializáció előrehaladtával a terméket előállítók és a terméket fogyasztók egyre nagyobb távolságra kerültek egymástól, és mára a fogyasztók jórészt teljesen elvesztették a kapcsolatot nem csak a termelési folyamattal, de magukkal a termelőkkel is. Az élelmiszerek jelentős hányadát hipermarketekben vásároljuk meg, ahol az eladott árura vonatkozóan a vásárló és az eladó közti élő kontaktus adta személyes garancia sem jelenik meg. Teljes egészében mienk a választás joga de felelőssége is. A gyanakvóbb vásárlók talán elolvassák a csomagoláson lévő címkét, de ebből általában nem tudnak messzemenő következtetéseket levonni a termék minőségét vagy biztonságát illetően. De felmerülhet a vásárlóban az a kérdés is, hogy vajon a génmanipulált növényekből készült élelmiszerek, a hónapokig friss tejfeldolgozások, a tejnek látszó reggeli italok, vagy a mindenféle színű és ízű üdítőitalok kifejlesztése a fogyasztók egészséges táplálását, vagy előállítóinak gazdasági érdekeit szolgálják-e elsősorban. Ha emellé még hozzávesszük az elmúlt időszak kisebb-nagyobb élelmiszeripari botrányait (dioxin, BSE, "távol-keleti csirke", vagy a közelmúltban Magyarországra importált mérgező fűszerpaprika ügye), akkor nem túlzás kijelenteni, hogy a mezőgazdasági termékek terén jelentős "bizalomdeficit" érzékelhető. A gyakran félreérthető címkézés még arra sem ad információt, hogy a terméket, alapanyagot hazai földön állították-e elő, sőt a leghengerlő kereskedelem politika a tudatos megtévesztéstől sem riad vissza.

Mielőtt azonban elmarasztaló ítéletet mondanánk az élelmiszertermelőről, vizsgáljuk meg a helyzetet az ő szempontjukból is. Természetes, hogy a mezőgazdasági termelés ma már mindenhol racionális, profitszerző tevékenység. Köztudott az is, hogy az ipari termékek és a mezőgazdasági termékek ár-színvonala között jelentős különbség van (ágrarólló jelensége). Annak érdekében, hogy a termelők ne menjenek tönkre, vagy ne térjenek át ipari termékek előállítására - amire egyébként a mezőgazdasági termelőnek vajmi kevés esélye van -, a különbséget valamilyen módon fedezni kell. Erre az alábbi eszközök

- támogatások nyújtása
- a termelés hatékonyságának növelése (új faj-

ták, technológiák, hozamfokozók, stb.)

- egyéb módszerek (marketing módszerek, márkázott termék programok, stb.,)

A támogatások színvonala ismert, igazi mozgásteret az utóbbi két lehetőség nyújthat a termelőknek. A gazdasági kényszer szorítja tehát a gazdálkodókat valamennyi lehetséges eszköz megragadására, de sok területen a fejlesztések már a határokat feszegetik: gondoljunk csak az 1,6-1,7 kg/kg fajlagos takarmányhasznosítással rendelkező brojlerekre, a néhány fővel üzemeltethető óriás tojóházakra, vagy a különböző szupervitaminokra, takarmányadalékokra! A vágómarha előállítás a legtöbb helyen - szerencsére vagy szerencsétlenségre - ilyen gondokkal nem küzd, de a legegyszerűbb legeltetésnél is a megváltoztathatlan földrajzi környezeti viszonyok /pl. autópályák közelsége, nitráttal szennyezett közigazgatási egységben fekvés/ az etetett melléktermékek, abrakféleségek mikrobiológiai minősége alapvetően meghatározza az ott előállított vágójószág - mint élelmiszer alapanyag - minőségét.

Belátható, hogy a termelés hatékonyságának javítására vannak megengedhető eszközök, de egy bizonyos határon túl már a fogyasztók számára káros következményekkel is járhatnak (hozamfokozók). Az Európai Unió szigorú fogyasztóvédelmi szabályai ezek jelentős részét egyébként is tilalmi listára helyezte.

Nem vitás, hogy saját magunk védelmében fontos, hogy a termelés során ne csupán a célszerűség és a gazdasági racionalitás érvényesüljön, hanem számos olyan szempont is, mely túlmutat az adott terméket előállító egyes üzemek érdekein: az élelmiszerbiztonság, a környezetvédelem, az állatvédelem, vagy az állategészségügyi szempontjai. Egyesek ma még idegenkednek a tanúsítási rendszerektől, ugyanis az "írd le és tartsd be" elv egy eléggé merev dokumentáció nyűgös precizitását kidolgozását tételezi fel, és így egyre nehezebb lavírozni a sokszor egymásnak is ellentmondó jogszabályi előírások között. Az is nyilvánvaló, hogy a minőségre fordított költség - bármennyi is az - mégis csak költség. Minőségügyi szakértők szerint azonban úgy kalkulálható, hogy az ilyen költség mégis megtérül, elsősorban a hibaköltségek csökkenése miatt. A későbbiekben részletezett minőségbiztosítási rendszer kifejezetten preventív jellegű, ugyanis a hiba elő-

fordulás esélyét szinte nullára minimalizálja.

A fentiek alapján az iparszerű mezőgazdasági termelés és a saját maga védelmében elvárásokat megfogalmazó vásárlók közt az összekötő kapocs szerepét ma leginkább a minőségbiztosítási, tanúsítási rendszerek tölthetik be. Ugyan úgy, ahogy az állattartás természetes és közgazdasági környezete szükségszerűen maga után vonta az újabb és újabb tartástechnológiai és állategészségügyi megoldásokat, a termelők és a fogyasztók közötti bizalmi feszültség is kikényszeríti a megfelelő megoldások alkalmazását. A tanúsító rendszerek valamennyi előnyét és hátrányát figyelembe véve ezért előbb-utóbb nem az lesz a kérdés, hogy szükséges-e bevezetnünk, hanem az, hogy melyiket válasszuk.

Egy minőség menedzsment rendszer bevezetéséhez mindenképp a menedzser, azaz a vezetői kör eltántoríthatatlan elkötelezettsége szükséges. Ez a motiváció nem merülhet ki a tanúsítvány mindenáron való megszerzésére irányuló törekvésben, valamiféle divat követésében, vagy éppen a már tanúsított versenytársak beérésében, mert egy nem megfelelően működtetett minőségügyi rendszer többet árt, mint használ, ugyanis hamis biztonságérzetet kelthet, hogy nálunk aztán baj nem lehet. /hiszen ISO-val, HACCP-vel stb.

Tanúsítás. De pontosan mit is tanúsít?

Leegyszerűsítve valamennyi tanúsítási rendszer azt vizsgálja, hogy a munkafolyamatok az előre leírtak szerint folynak-e. Alapvetően azonban nem feladata a munkafolyamatok szakmai szempontból történő felülvizsgálata. Egy minőségtanúsítási rendszer pusztán azt biztosítja, hogy a munkafolyamatokat mindig azonos módon és azonos körülmények között végzik. Megfelelő minőségű és biztonságos élelmiszer azonban csak akkor keletkezik, ha az előre leírt szakmai paraméterek meghatározásakor megfelelő körültekintéssel jártak el. Felmerül a kérdés, hogy ki, és milyen szempontok szerint határozza meg ezeket a paramétereket?

Nos alapjában véve maga a termelő határozhatja meg a saját maga által betartandó szabályokat. Természetesen nem teljesen önkényesen, hiszen a tanúsítás megszerzésével éppen az a célja, hogy bizonyítsa: a vágóhíd, vagy éppen a kereskedelem elvárásainak megfelelően termel. Ezeket az elvárásokat, pedig részben a mezőgazdaság szakmai szereplői, részben maguk a vevők, pontosabban a nevükben fellépő különböző érdekvédelmi, vagy kereskedelmi szervezetek fogalmazzák meg. Vannak olyan elvárások, amelyeket törvény, vagy rendelet rögzít, és vannak olyanok, amelyeket speciális vevői igény alapján fogalmaznak meg. Ilyenek például a speciális híz-

lalási eljárással nevelt tanyasi csirke, a bio- és natúr élelmiszerek, vagy más márkázott áruk. Az őshonos állatokból előállított árukhoz ugyancsak pozitív tartalmú megelőlegezett bizalom tapad. Márkázott termék esetében a márkanévhez valamenynyí. a rendszerben részt vevő termelő számára önként vállalt, de kötelező előírás és szabály kapcsolódik, és a termelő külső, független tanúsító szervezet segítségével igyekszik bizonyítani a vásárlók felé, hogy a deklarált szabályokat a termelés során valóban betartotta.

Más esetben a hangsúly nem a speciális igényeken, hanem a megbízható, állandó minőségű termelés biztosításán van. Jellemzően ilyen a vágóhídi beszállítók helyzete. Ebben az esetben nemcsak a vágóhíd igényeinek figyelembevétele a fontos, hanem az is, hogy a termelő által alkalmazott minőségbiztosítási rendszer kompatibilis legyen a vágóhíd rendszerével.

Minden tanúsítási rendszer, vagy védjegy tehát annyit ér, amennyit a mögötte álló konkrét szabályok, illetve a tanúsító szervezet szavahihetősége, szakmai megbízhatósága érnek. Piaci előnye pedig abban az esetben váltható, ha piaci partner elvárásai és a magunk számára lefektetett szabályok fedik egymást.

Visszaállítani a fogyasztók bizalmát!

Ahhoz, hogy a tanúsítási rendszerünk valóban betöltsse szerepét és nem elherdált pénznek tűnjön, mérlegelnünk kell, hogy üzemi adottságainknak és lehetőségeinknek melyik felel meg leginkább. Az egyes védjegyek piaci megítélése, elfogadottsága nagyban függ ismertségünktől, és attól, hogy mely cég, vagy intézmény adja ki. A nagyobb üzemek, vágóhidak többnyire a külföldi partnereik által preferált tanúsító szervezeteket választották. Különösen a kisebb, vagy közép kategóriájú beszállítók számára ezek a globális rendszerek magas költségvonzatuk, és jelentős adminisztrációs háttér igényük miatt külső felkészítő segítség nélkül nehezen kivitelezhetőek. E problémát felismerve alapította meg az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet az "OMMI által elismert, ellenőrzött felnevelésből származó Minőségi Magyar Állati Termék" védjegyet. A védjegy jelenleg a sertéstartással a brojler hizlalással, valamint a húsmarhatartással foglalkozó tenyésztők számára nyújt lehetőséget.

Miért, és kiknek ajánljuk?

- A védjegy a termeléssel szemben támasztott szakmai alapkritériumként azon túl tehát, hogy a termelő által a piaci elvárások alapján összeállított technológia betartását ellenőrzi, a tanúsítás során azt is vizsgálja, hogy a megfelelő minőségű végtérmelek előállítása valamen-

nyi, a termelésre vonatkozó hatályos rendelet betartásával történt-e, azaz telepen alkalmazott technológia nem ütközik-e állattenyésztési, takarmányozási, állategészségügyi, valamint környezet- és állatvédelmi törvények és rendeletek előírásaival. Nem elhanyagolható szempont, hogy a rendszer folyamatosan követi a hatályba lépő szakmai- jogi előírásokat, így a termelőt kevésbé érhetik kellemetlen meglepetések az egyre inkább szigorodó hatósági ellenőrzések során.

- A rendszer előírja a termelés során minimálisan vezetendő nyilvántartásokat és szükséges dokumentumokat, ezzel egyrészt a hazai és uniós piacra jutás adminisztrációs háttérét biztosítja a termelő számára a vágóhidak felé, másrészt áttekinthetővé és követhetővé teszi az egyes munkafolyamatokat, segítve ezzel a hatékony munkaszervezést.

- A rendszer ISO kompatibilis, de költsége csupán tört része az ISO tanúsításnak.

- A tanúsítást komoly szakmai múlttal visszatekintő, független állami intézmény adja ki, melyet a Nemzeti Akkreditáló Testület NAT-6-0022 számon akkreditált tanúsító szervezetként nyilván tart.

- A tanúsítást bármely üzem kérheti, aki Magyarországon elismert fajtájú állatot nevel.

A tanúsítás során az Intézet először bekéri az adott üzem részletes üzemi technológiáját (a technológia minimális tartalmát a rendszer előírja) és mintegy normakontrollként megvizsgálja, hogy az abban foglaltak megfelelnek-e a Magyarországon érvényben lévő, termelésre vonatkozó valamennyi törvény ill. rendelet előírásainak. Ennek keretében vizsgálja a társhatóságok engedélyeinek, igazolásainak meglétét, a hatályos állattenyésztési, takarmányozási, állategészségügyi, valamint környezet- és állatvédelmi törvények és rendeletek előírásainak teljesülését. Amennyiben nem talál ütközést, helyszíni ellenőrzésekkel győződik meg arról, hogy a megfelelőnek talált technológiát valóban betartják-e. A védjegyet csak ezek után adja ki az üzemnek, és a továbbiakban évenként ellenőrzi a tanúsított-ság fenntartásának feltételeit.

A rendszer sikerét jelzi, hogy az EU-s csatlakozással jelentősen megváltozott piaci körülmények között kivétel nélkül talpon tudtak maradni azok a sertéstartó üzemek, amelyek élvezik és kihasználják a tanúsított-ság előnyeit.

E cikk terjedelme nem ad arra lehetőséget, hogy akár csak a leglényegesebb állattenyésztési, takarmányozási, állatvédelmi, környezetvédelmi és állategészségügyi előírásokat részletezzük, de az OMMI Állattenyésztési Minőségtanúsító Csoportjánál a rendszerrel kapcsolatban további információk érhetők el. Tel.: 06-1/ 336-9226., e-mail: vasilj@ommi.hu

Dr. Húth Balázs szakbizottsági tag, MTE

A GÉPI FEJHETŐSÉG JAVÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ SZELEKCIÓ LEHETŐSÉGEI A MAGYARTARKA FAJTÁBAN

A tejtermelő képesség fokozásában a tenyésztők az elmúlt évtizedekben jelentős genetikai előrehaladást értek el. A fajlagos hozamok növekedésével párhuzamosan azonban a tőgy fiziológiai megterhelése növekedett. Ma a tőgy egészségi állapota a genetikailag megalapozott minőségi tejtermelés realizálásának egyik legjelentősebb tényezője. Romlásával csökken a termelt, illetve a kinyert tej mennyisége, romlik a tejminőség, amely szélsőséges esetekben a tehén selejtezését teszi szükségessé.

A tejtermelő gazdaságok egyik legnagyobb termelési, tenyésztési és gazdasági problémája a tőgygyulladás és ennek eredőjeként az elegytej megemelkedett szomatikus sejtszám tartalma. A magas szomatikus sejtszámmal rendelkező tej esetében csökken annak élvezeti értéke, feldolgozhatósága, és a feldolgozás során nyerhető termékek mennyisége, valamint a kóros élettani elváltozások miatt egyrészt a fogyasztók egészségét, másrészt a késztermék minőségét is veszélyezteti.

Hazánkban a tehén selejtezések jelentős hányada (5,6% - OMMI, 2002) tőgybetegségekre vezethető vissza. A szubklinikai mastitis következtében fellépő tejhozam-csökkenést a szakemberek kb. 20%-ra becsülik. A fentiek mellett nem feledkezhetünk meg a termelt tej csökkent értékéből adódó árbevétel kiesésről, valamint a kezeléshez szükséges tetemes gyógyszerköltségről sem (Unger, 1993; Mészáros, 1996). Napjainkban a szomatikus sejtszám meghatározása a korszerű analitikai berendezéseknek köszönhetően a teljesítményvizsgálat részét képezi. Az így kapott adatok egyrészt segítik a tejtermelő üzemek vezetőit a hatékony mentesítési programok elkészítésében és végrehajtásában, másrészt az ún. mastitis-rezisztencia javítását célzó nemesítési programok alapját is képezik. A gyakorlati tenyésztőmunka szempontjából fontos azonban megemlíteni, hogy a szomatikus sejtszám h_2 - értéke 0,1-0,2 között változik (Trappmann és Doubravsky, 1991; Lund és mtsai, 1994; Welper és Freeman, 1992; Shook és Schutz, 1994; Süpek, 1994), tehát a szelekció során elérhető genetikai előrehaladás meglehetősen lassú. A számos kiváltó (vagy hajlamosító) tényező közül a

nem megfelelő fejhetőség (fejési sebesség, tőgyindex) kiemelt helyen szerepel. A tényyszerűséghez hozzátartozik azonban, hogy ez idáig ezen értékmérő tulajdonság rutinszerű megállapítása a korszerű elektronikus tejmérők hiányában meglehetősen nehézkesnek bizonyult. Az előzőekben tárgyalt okok is közrejátszottak abban, hogy a fejhetőség-vizsgálatok a tejelő szarvasmarha-tenyésztésben az utóbbi évtizedekben háttérbe szorultak. Terjedt az a szemlélet is, hogy a gépi fejésre alkalmas tőgyalakulásra irányuló szelekció, illetve az általánosan elterjedt fejőházi fejés, a fejési sebesség javulását is magával hozza. Napjainkra bebizonyosodott azonban, hogy ez a szakmai álláspont nem váltotta be a hozzá fűzött eredményeket.

A fent leírtak alapján megállapítható tehát, hogy tejtermelő üzemekben a jó fejhetőség a genetikailag megalapozott nagy termelés, valamint a technológiai tűrőképesség mellett a legfontosabb értékmérő tulajdonságok közé tartozik. A tenyésztőmunka szempontjából reménykeltő, hogy a korábbi vizsgálatokban e tulajdonságcsoporthoz közepesen jól öröklődőnek bizonyított, tehát céltudatos szelekcióval jelentős mértékű genetikai előrehaladás érhető el (Szajkó, 1969; Horn és Dohy, 1970; Eckhardt és Breitenstein, 1970). Sajnos az elmúlt évtizedekben a hazai teljesítményvizsgálatban a tulajdonságcsoporthoz mérési technikai nehézségek miatt nem szerepelt, ezért e lehetőség kihasználatlan maradt.

Számos kutató bebizonyította, hogy tőgyegészségügyi szempontból a túl gyors és a túl lassú tejleadás egyaránt hátrányos (Holló és Babodi, 1979; Bahr és mtsai, 1995). Előbbi a fejés elhúzódasához, utóbbi pedig tejcepegéshez vezet, valamint a nem megfelelően záródó bimbócsatorna folytán a kórokozók könnyebb tőgybe jutását segítheti. Az egyenetlen tejfolyás fejéstechnikai problémákhoz vezet, és a bimbócsatorna-záróizom barrier mechanikai sérülése miatt megnöveli a tőgygyulladás kialakulásának kockázatát. Hosszútávon tehát egy olyan tejfolyás elérése a cél, amely a fejés folyamata alatt stabil marad, azaz nincs nagy különbség az átlagos fejési sebesség és a maximális tejfolyás között.

A tőgybimbó, illetve a záróizom is nagymértékben befolyásolja a tejleadás folyamatát és a funkcionálisan megfelelő tőgybimbó jelentős szerepet játszik a tőgygyulladások megakadályozásában. A modern ultrahangos vizsgálatok lehetővé teszik annak megállapítását, hogy a fejési sebesség ingadozása a bimbócsatorna-záróizom barrierben milyen anatómiai változásokkal jár együtt, illetve a tejleadás folyamatát zavaró tényezők milyen mértékben növelik a tőgygyulladás kialakulásának kockázatát. Így az eddigieknél pontosabb képet kaphatunk a bimbócsatorna-záróizom barrier működéséről, a fejés okozta elváltozásairól és nem utolsósorban a fejhetőségi paraméterekre, továbbá a tőgy egészségi állapotára gyakorolt hatásairól.

Az utóbbi évek műszaki fejlesztése eredményeként a szelekcióhoz szükséges fejhetőségi adatok a korszerű elektronikus tejmérőkkel (Lacto Corder - WMB AG. (ICAR által elfogadott, 2003.) és Tru-Test - Tru Test Limited (ICAR által ideiglenesen elfogadott, 2003.)) gyorsan és megbízhatóan megállapíthatóak.

A vázolt körülmények önmagukban is indokolják, hogy kidolgozzuk a fejhetőséget alkotó tulajdonságok mérési technikáját, a mai modern tehénészeti telepek tartás- és fejéstechnológiai viszonyai között, és javaslatot tegyünk ezek széleskörű elterjesztésére. Más oldalról a mai szarvasmarha állományunk fajta- és genetikai összetételében is gyökeres átalakuláson ment át. Nem nélkülözhetők tehát azok az elemzések, amelyek a múlt század közepén meghatározott genetikai alapparaméterek (h^2 -érték, korrelációk, stb.) ellenőrzését tűzik ki célul. Csak egy korszerű módszertanra és a jelenlegi populáció genetikai sajátosságaira támaszkodó tenyésztési program szolgálhatja eredményesen a fejhetőséget alkotó tulajdonságok javítását.

A vizsgálatok előzményei

Magyarországon az 1950-es évek második felében kezdődtek meg - a gépi fejés terjedésével párhuzamosan - a fejhetőség-vizsgálatok módszerének kidolgozására irányuló kutatások. Ezek eredményeire alapozva

került hazánkban hivatalosan bevezetésre az 1970-es évek elején a műszeres gépi fejhetőség-vizsgálat. A szarvasmarha szelekciós rendszerbe történt beépítés után az Országos Állattenyésztési Felügyelőség és jogutódjainak szakemberei végezték a vizsgálatokat az erre a célra egységesített Elfa-Impulsa M. 901/1 típusú tőgynegyed fejőgéppel. Az ebben az időszakban megkezdődött fajtaváltás következtében a szelekciós célú felhasználás mellett a tenyésztők objektív adatokhoz jutottak a holstein-fríz x magyartarka fajtaátalakító keresztezés különböző generációiba tartozó állományok fejhetőségéről is. A tenyésztésirányítás átszervezése miatt a műszeres fejhetőség-vizsgálatok az 1980-as évek elején megszűntek, s gyakorlatilag ez idő óta a hazai tejelő- és kettőshasznosítású szarvasmarha állomány e fontos értékmérő tulajdonságáról nem rendelkezünk objektív számszerű adatokkal.

Hazánkban hosszú szünet után a Magyartarka Tenyésztők Egyesületének munkatársai dolgozták ki és építették be a fajta szelekciós rendszerébe a fejhetőség-vizsgálatok végrehajtását, amelyek a szükséges technikai eszközök beszerzése után, 2000 augusztusában kezdődtek el. A módszertani megalapozásban és a mérések gyakorlati kivitelezésében a Kaposvári Egyetem Állattudományi Karának Szarvasmarha-tenyésztési Tanszéke is aktív szerepet vállalt.

A cikkben a több éves kísérleti munkát összefoglaló doktori disszertáció legfontosabb eredményeit, következtetéseit adjuk közre.

A vizsgálatok anyaga és módszere

A fejhetőségi paraméterek meghatározását a magyartarka tenyészbiika előállító tenyésztekekben 14, a rutinszerű tejtermelés ellenőrzésre kifejlesztett elektronikus tejmérővel (Lacto Corder-WMB AG., ICAR által elfogadott, 2003.) végeztük. A készülék lehetővé teszi a fejhetőségi mutatószámok és a tej fizikai paramétereinek (elektromos vezetőképesség) egyidejű rögzítése mellett a tejleadási görbék regisztrálását is.

A tejmérő a főfejési időt a 0,20 kg/perc tejfolyás elérésétől addig számolja, amíg a tejleadás intenzitása a 0,20 kg/perc értékre lecsökken. A jelzett időintervallum alatt kifejt tejmenyiség és a fejési idő hányadosaként határozza meg az átlagos fejési sebességet. A 0,20 kg/perc tejfolyás elérése után leadott tejmenyiséget a tejmérő a gépi utófejés során kinyert tejmenyiségként adja meg, időtartamát pedig a gépi utófejés hos-

zában határozza meg. A készülék 0,7 másodpercenként regisztrálja a tejmenyiséget, majd négy mérés átlagát 2,8 másodpercenként raktározza, amely eredmények alkotják a tejfolyási görbe pontjait.

A műszerhez csatlakoztatható adattárolóval a mérési eredmények közvetlenül számítógépre vihetők, ahol a Lacto Corder számára kifejlesztett program (Lacto, Version 3.74) segítségével azonnal elvégezhető az adatok kiértékelése.

A vizsgálatok során a tejfolyási görbék rögzítése mellett a tejmenyiséget (kg), a maximális fejési sebességet (kg/perc), az átlagos fejési sebességet (kg/perc), a főfejési szakasz hosszát (perc), az egyenletes tejleadási szakasz hosszát (perc) és a leszálló szakasz hosszát (perc) határoztuk meg.

A fejhetőség-vizsgálatok során a fejhetőségi mutatószámok rögzítésén túlmenően az elegytej szomatikus sejtszám mennyiségének meghatározása céljából a Lacto Corder tejmérő beépített mintavevő egységével reprezentatív tejmintát vettünk. A laboratóriumi feldolgozás után megkapott egyedi szomatikus sejtszám értékeket a statisztikai feldolgozás érdekében 10-es alapú logaritmusra transzformáltuk. Az így kapott eredmények képezték az alapját a fejhetőségi paraméterek és a tőgy egészségi állapota közötti kapcsolatok feltárásához.

Az ultrahangos vizsgálatokat a bonyhádi Pannónia Mezőgazdasági Rt. kakasdi tehenészeti telepén végeztük. A célkitűzésekkel összhangban arra kívántunk választ kapni, hogyan változik a fejés hatására a bimbócsatorna-záróizom barrier, milyen gyors a regenerációja, illetve milyen összefüggés mutatható ki a fejhetőségi paraméterek, a tőgy egészségi állapota és a tőgybimbó anatómiai felépítése között.

A kísérletekbe 72 magyartarka tehenet vontunk be, amelyek valamennyi tőgyegyedéről (tőgybimbójáról) a fejés előtt közvetlenül (a fejkelyhek felhelyezése előtt), a fejés után közvetlenül (a fejkelyhek levétele után), a fejés után 1 óra elteltével és a fejés után 2 óra elteltével készítettünk felvételeket.

Az ultrahangos képeket egy Hitachi Oculus 9100 típusú, speciális 10 MHz-en működő ultrahangfejjel rendelkező készülékkel készítettük. A felvételezés során a tőgybimbókat 37-38 °C-os vízfürdőbe helyeztük. A rögzített képek kiértékelését a Nikon Lucia M programmal végeztük, amelyek során a tőgybimbóvég területét, a záróizom területét és a tőgybimbó-csatorna (ductus papillaris) hosszát határoztuk meg.

Következtetések és javaslatok

A vizsgálatokból az alábbi, a gyakorlati tenyésztőmunkában is felhasználható következtetéseket vonhatjuk le:

A magyartarka tehenállomány fejhetőségi mutatószámai az elmúlt három évtizedben bekövetkezett jelentős mértékű genetikai előrehaladás ellenére még ma is nagyfokú heterogenitást mutatnak.

A tejleadást jellemző időparaméterek közül az egyenletes tejleadási és a leszálló szakasz közel azonos hosszúságú, ami a gépi utófejés fontosságára hívja fel a figyelmet.

A műszeres tőgyvizsgálatok során a gyakorlatban elterjedt napi kétszeri mérés helyett elegendő az egyszeri adatrögzítés, mivel az azonos napon a reggeli és az esti fejés során mért átlagos és maximális fejési sebesség értékei között szoros összefüggés áll fenn.

A fejhetőségi mutatók alakulását a laktáció stádiuma és a laktációs szám befolyásolja. Ebből következően a fejhetőség javítására irányuló szelekcióban csak a laktáció 180. napjáig mért adatok használhatók fel. Ugyanakkor a korábbi szabvány előírásokkal ellentétben nemcsak az első, hanem a második és a harmadik laktációban megállapított fejési sebesség is figyelembe vehető a tenyésztési programokban.

A kutatások igazolták, hogy a fejhetőség-vizsgálatok a napjainkban kifejlesztett korszerű elektronikus tejmérőkkel az üzemi munkarend akadályoztatása nélkül gyorsan és rutinszerűen kivitelezhetőek. Ez a tény új lehetőségeket teremt a gépi fejhetőség javítását célzó nemesítő munka hatékonyságának növelésére.

Az ultrahangos tőgymorfológiai vizsgálatok az alábbiakat bizonyították:

A fejés mechanikai hatására a bimbócsatorna hossza, a záróizom és a tőgybimbóvég területe nő, majd a regeneráció hatására a fejés után 2 óra múlva megközelíti a fejés előtt mért hosszúságot.

A maximális fejési sebességet a bimbócsatorna tágulási képessége, ezzel együtt a záróizom fejlettsége nagyobb mértékben befolyásolja, mint az átlagos fejési sebességet.

A magyartarka teheneknél a 12-13 mm közötti bimbócsatorna hosszúság jelenti azt az optimumot, amely nem hat zavaró tényezőként a tejleadás folyamatára és emellett az intramammaris fertőzések

Dr. Stefler József egyetemi tanár, Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar

NEMZETKÖZI KERESZTAL VITA

A HEGYITARKA TEHENÉSZETEK GAZDÁLKODÁSÁRÓL A KUKORICA ÖVEZETBEN *

*[A vitán Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Ausztria, Németország és Magyarország hegyitarka tenyésztői vettek részt.]

A hegyitarka fajta az alpesi régióban alakult ki, és hagyományos tenyészkörzete ma is az alpesi országokban található.

A hegyvidéki szarvasmarhatartás sajátos gazdálkodásmódot és üzemi struktúrát alakított ki. Ennek lényege, hogy az állatok takarmányellátása gyeprre alapozott, ezen belül a nyári félévben a legeltetés ill. a gyepr zöldtermésének betakarítása ("zero legeltetés"), télen a szenázs vagy széna etetése dominál. Természetesen ezen belül a gyepr adottságok, a terepviszonyok, a település szerkezete és egyéb tényezők függvényében számos kombináció ismeretes.

A legeltetés meghatározó szerepe folytán a gazdaságok mérete rendszerint 50-60 tehén, és csak kivételes esetben haladja meg a 100-at.

A XX. században a fajta az eredeti tenyészkörzetéből az egész világra eljutott, és Európán belül jelentős állományok találhatóak a közép-európai régió kukorica övezetben (Csehország, Szlovákia, Magyarország, Románia, Horvátország, Szerbia-Montenegro stb.). A kukorica övezet országaiban a szarvasmarha takarmányozásában alapvetően eltérő gazdálkodásmód érvényesül, és ez a körülmény a hegyitarka tehenészetek gazdálkodására is erőteljes hatással van.

A kukorica övezet klimatikus sajátosságai

A kukorica zóna Közép- és Kelet-Európa, részben Dél-Európa országait érinti (Csehország, Szlovákia, Magyarország, Románia, Lengyelország egy része, továbbá Horvátország, és Szerbia északi területei). Jellemző a kontinentális klíma, hideg és csapadékos tél, meleg és száraz nyár, gyakori aszály, átlagos csapadék 600-700 mm (1. táblázat).

A vegetációs időszak hosszú (200-220 nap), a napsütéses órák száma nagy, eképpen a közép- és hosszúsági kukoricafajták is eredményesen termesztethetők. A talajviszonyok rendkívül változatosak, a terület inkább síkvidéki, a művelhető talajréteg kellően mély (30-40 cm). Másrészt a gyepek aránya szerény, minőségük közepes-gyenge. A gyakori aszály folytán a lege-

Ország	Terület km ²	Nép- sűrűség g fő/km ²	Mezőgazdaságilag hasznosítható terület (%)	Mezőgazdasági területből		Átlagos évi csapadék (mm)
				Gyep, %	Szántó, %	
Lengyelország	312.685	123	60	21	52	610
Csehország	78.864	131	53	24	72	710
Szlovákia	49.035	108	50	25	68	700
Magyarország	93.000	112	72	19	77	625
Románia	237.500	97	62	29	67	670
Horvátország	56.538	82	42	44	52	680
K-Európa össz./átlag	847.872	105	59	25	61	650
Alpesi országok*	670.000	156	47	46	48	1.500

1. táblázat Gazdaságföldrajzi és klimatikus jellemzők a kukorica övezetbe tartozó európai országokban - összehasonlítva az alpesi országokkal

* Svájc, D-Németország, Ausztria, D-Ny-Franciaország, É-Olaszország

lők a tejelő tehenek tömegtakarmány-szükségletét csak rövid időszakban (május-június) képesek kielégíteni.

A fehérjében gazdag takarmányok közül a lucerna a legjelentősebb, ehhez rendszerint a talajadottságok is kedvezőek (mészben gazdag talajok).

A szántóföldi növénytermesztésben a gabonafélék dominálnak (búza, árpa, kukorica), a termésátlagok jók, a minőség is kiváló. A nagyarányú gabonatermesztés folytán szalmabőség és nagymennyiségű kukoricaszár képződik.

A szarvasmarha takarmányozásának struktúrája a kukorica övezetben

A szarvasmarha - mindenek előtt a tejelő tehenek - tömegtakarmányozásában a silókukorica szilázs játszik meghatározó szerepet, különösen azóta, hogy a tejtermelésben a hozamok dinamikusabban növekednek. 6-7.000 kg tejtermelésnél már a korábbi "hagyományos" takarmányok (egynyári szálas) nem megfelelőek. Nagy előny, hogy silókukoricával lehet 1 ha-ról a szarvasmarha számára a legtöbb táplálénergia betakarítani (2. táblázat).

A kukoricatermesztéshez szükséges ag-

rotechnikai eszközök a nagyarányú gabonatermesztés folytán a legtöbb gazdaságban rendelkezésre állnak ill. kiegészíthetők. Nem vitás, hogy ez az eszközpark költséges, és a silókukorica tárolásához és kiosztásához szükséges kiegészítő létesítményekkel és berendezésekkel (betonsilók, silómarók, kiosztó mixer kocsik stb.) együtt jelentős tőkeelköltéssel jár (3. táblázat).

A fehérje-ellátásban a lucerna és az olajos növények (napraforgó, repce) melléktermékei (extrahált abrak) a legjelentősebbek. A teljes értékű fehérjeellátásban a szója alig nélkülözhető, de ezt importálni kell.

Összességében a nagy tejtermeléshez szükséges takarmányok rendelkezésre állnak, ill. beszerezhetőek, de használatuk magas szintű technikai ellátottságot igényel.

A tartástechnológia és üzemi struktúra sajátosságai

Miután ebben a régióban a tejelő tehenek legeltetése nem, vagy csak korlátozottan lehetséges (időszakos legeltetés, szárazon álló tehenek legeltetése) az egész éven át istállózott tartás az általános. Ezen belül a kötött és a kötetlen tartás egyaránt előfordul, egyre inkább a kötetlen tartás térnyerése figyelhető meg.

Az istállók kialakításában a klimatikus

hatások közül a nyári hőség jelenti a nagyobb problémát, az elmúlt években a nyári szezonban Magyarországon 20-25 hőségnap volt (30 °C feletti hőmérséklet), ami jelentős termeléscsökkenést okozott. A kedvezőtlen hatások kivédésére az épületek belső magasságának növelése, mesterséges szellőztetés (ventillátorok) ill. vízpárával való hűtés szolgál.

A téli hidegek - bár előfordul -25-30 °C is - kivédése kevésbé problematikus, és összefügg a bőséges almózással, amelyre a gabonatermesztés folytán a legtöbb gazdaságnak módja van.

A fagymentes ivóvíz biztosítására korábban a fűtött, újabban a jól szigetelt önitatók váltak be.

Összességében a tartástechnológia terén a kukorica övezet országai a világszerte elterjedt műszaki megoldásokat alkalmazzák, előtérbe helyezve a bőséges alomszalmafelhasználást, és a nyitott, színszerű épületek használatát.

A fejéstechnológia terén nincs eltérés a földrajzi régiók között. A korszerű tejtermelésben a világon mindenütt ugyanazt a technikát használják.

A legnagyobb különbség a hegyvidéki szarvasmarhatartás és a kukorica övezetben folytatott szarvasmarhatartás között az üzemi struktúra tekintetében tapasztalható.

A hegyvidéken a kis- és közepes méretű családi gazdaságok a jellemzők (15-60 tehén), míg a kukorica övezetben a nagyüzemek dominálnak (átlagos tehenlétszám (300-500). Paradox módon nagyszámú törpegazdaság is található ebben a régióban (3-5 tehén), de ezek szerepe az árutermelésben nem jelentős.

Az eltérések hátterében mindenek előtt társadalmi-gazdasági indokok állnak.

A szakemberek egy része azon a véleményen van, hogy a nagyüzemi struktúra a szovjet kolhozrendszer adaptálásából vezethető le, és az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek sajátos tulajdonviszonyait tükrözik. A politikai rendszer a magántulajdon visszaszorítására és az úgynevezett "közös tulajdon" támogatására törekedett.

Ezzel szemben a valóság az, hogy a politikai szempontok mellett a sajátos birtokstruktúra kialakulásában racionális szakmai törekvések is érvényesültek.

Ennek bizonyítéka, hogy Magyarországon a XX. század első felében is a nagybirtok rendszer dominált, és a legszínvonalasabb tehenészeteket a fél-feudális nagybirtokok működtették.

A nagyüzemi méretek indokaként - mindenek előtt - a silókukorica termesztés sajátosságaira kell gondolnunk. Hatékony és

versenyképes silókukorica termesztés csak korszerű, drága technikával lehetséges, melynek kihasználása a nagyüzemi méretet feltételezi. Tehát a nagyüzemi silókukorica termesztés következménye a nagyüzemi teheneltartás! Ez az oka annak, hogy a közép-kelet-európai országokban végbement a politikai rendszerváltás, de a szarvasmarhatartásban a nagyüzem dominanciája nem szűnt meg. Ezt különösen jól példázza a volt NDK jelenlegi birtokstruktúrája is. A koncentrációs folyamatot erősíti a tejtermelésben a fajlagos hozamok gyors növekedése, amely energiában gazdag takarmányok (mindenek előtt silókukorica-szilázs) etetését igényli. Azokban az országokban, ahol a holsteinfríz fajta teret nyert, a tehenészeti telepeken az állományméretek gyors növekedésnek indultak.

Összefoglaló megállapítások

A kukorica övezetben a tartási-takarmányozási stratégia közel azonos a holsteinfríz és a hegyitarka gazdaságokban. A tejtermelési hozamban viszont jelentős különbség van. Nagy kérdés, hogy lehet-e a kisebb hozamok mellett költségtakarékosabban gazdálkodni, hogy a hegyitarka-tenyésztők versenyképességét megőrizzük?

A tartástechnológia terén érdemi költségmegtakarításra nincs mód. A kötetlen, színszerű istállók, a mélyalmos vagy pihenőboxos elrendezés, a nagycsoportos tartás és csoportos takarmányozás, a fejőházi fejés mind-mind az egyszerű, munkaerő-takarékos és hatékony gazdálkodás eszköze - függetlenül a fajtától. A viszonylag nagy állandó költségek miatt (silómaró, mix-erkocsi, silókombájn stb.) a nagyobb állatlétszám révén lehet költséget csökkenteni. Emiatt a magyartarka tehenészetekben is erősödő koncentrációra lehet számítani.

A takarmányozás terén van némi lehetőség a költségsökkentésre. Ennek útja a nyári zöldetetés ill. az időszakos legeltetés. Ez a lehetőség elsősorban ott jöhet szóba, ahol a zöldtakarmány-termesztéshez ill. legeltetéshez átlagon felüli adottságok vannak. Azzal is szembe kell nézni, hogy egy ilyen takarmányozási rendszer nagy figyel-

Megnevezés	Gyep	Silókukorica
Zöld termés, t	15	40
Száranyag-tartalom, %	26,7	37,0
Száranyag-hozam, t/ha	4,0	14,8
Termesztési energia tejtermelésre, MJ/kg sz.a.	5,64	6,53
1 ha termelt, MJ NE _l	22588	96644
Nyersfehérje, g/sz.a. kg	155	90
Megtermelt tej kg	7529	32214*
Különbség, %	23,37	100

2. táblázat 1 ha takarmánytermő területéről betakarított takarmány táplálóanyag-tartalma gyep ill. silókukorica esetében

* Csak fehérje pótlás mellett

Megnevezés	Gyep	Silókukorica szilázs
Traktor	John-Deer 6120, 80 LE 60.000 EURO	John-Deer 6620, 125 LE 72.000 EURO
Fűkasza	Krone AM 203 10.000 EURO	
Rendkezelő	Krone KW 4,65/4 8.000 EURO	
Bálázó	Krone KR 125 20.000 EURO	
Silókombájn		John-Deer 9640 160.000 EURO
Silómaró + kiosztó kocsi		KUI IN Euromix III, 850 36.000 EURO
Összes költség Kapacitás-kihasználtság 100 t/évi	96.000 EURO 65 %	268.000 EURO 20 %

3. táblázat Gépszákszerűlet gyepre ill. silókukorica-szilázssra alapozott tehenészetekben (Egyszerűsített/Modellszámítás)

met, rugalmas alkalmazkodást, szervezettséget, és valamivel több munkaerőt igényel.

Egy másik kérdés, hogy lehet-e arra számítani, hogy a hegyitarkatenyésztők olyan többlet támogatásban részesüljenek, amely a holsteinfrízzel szembeni hátrányukat kompenzálni képes. Erre az nyújt mindenek előtt esélyt, hogy a jó minőségű hízóborjak iránti növekvő kereslet, a javuló árak némi többletbevételt jelentenek. További lehetőség, hogy a hegyitarkát tartók - amennyiben az előfeltételeknek megfelelnek - igényelhetik az anyatehén támogatást. A jelenleg érvényes előírások szerint ezt azok tehetik meg, akiknek a tejkvótája 120.000 kg-ot nem haladja meg. Ez a gyakorlatban a kistermelőket (20-22 tehén) jelenti.

A verseny tehát kiélezett és ebben további tartalékok mozgósítására is szükség lesz. A teljesség igénye nélkül azokra a másodlagos tulajdonságokra utalunk, melyek révén az üzemeltetési költségekben lehet megtakarítást elérni. Így pl. hosszabb hasznos élettartam, kisebb selejtezési arány, kevesebb gyógyszerköltség stb.

dr. Szabó Ferenc egyetemi tanár, VE Georgikon Mg. Tud. Kar

KESZTHELYI HÚSMARHATENYÉSZTÉSI TANÁCSKOZÁS

2004. november 21-én, immár kilencedik alkalommal került sor az évente Keszthelyen rendezendő húsmarhatenyésztési tanácskozásra és szakmai bemutatóra.

A mintegy százötven résztvevő jelenlétében ez alkalommal Sándor István, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium osztályvezetője tartott bevezető előadást, "Állattenyésztésünk, húsmarhatenyésztésünk lehetőségei az EU csatlakozás után" témakörben. Őt követte Dr. Szabó Ferenc, a Keszthelyi Georgikon tanszékvezető egyetemi tanára, "A húsmarhatartás és a marhahizlalás gazdasági kérdései" című előadása. Harmadiként Dr. Várhegyi József, az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Intézet, Herceghalom tudományos főmunkatársa következett, "Olcsó takarmányozási módszerek a húsmarhatartásban és a marhahizlalásban" című előadásával. Végül a sort Dr. Márton István, a Magyar Hereford, Angus, Galloway Tenyésztők Egyesülete ügyvezető igazgatója zárta, "Stratégiák a húsmarhatartásban és a marhahústermelésben" témakörű előadásával.

Az előadások, és az azok után következő vitában számos aktuális kérdés került szóba. Elhangzott, hogy mind a tej-, mind a kettőshasznosítású tehénállományunk kisebb, mint amennyi lehetne, így a tejkvóta lehetőségünket nem tudjuk kihasználni. Bár a húshasznú tehénlétszám kissé növekedett, és fokozódott az érdeklődés a hizlalás iránt, azonban sem az anyatehén (húshasznú tehén) kvótánkat, sem a speciális húsmarha (hízómarha) kvótánkat nem tudjuk kihasználni.

Az idei, tehenenkénti 40 ezer Ft támogatás sokat segített a húsmarhatartókon, a jövő évi támogatás pedig még tovább növeli az ágazat gazdasági pozícióját. Ezzel kapcsolatban szó esett arról, hogy 2005-ben a húsmarhatartók tehenenként 28 ezer Ft körüli anyatehén támogatásra, 14 ezer Ft körüli extenzifikációs támogatásra számíthatnak. Ezen kí-

vül a gyepterületre hektáronként mintegy 14-15 ezer Ft területalapú, és 17-18 ezer Ft agrárkörnyezet-védelmi támogatáshoz is hozzájuthatnak. E támogatások összesen egy tehénre vetítve elérhetik a 75-77 ezer Ft-ot.

Szóba kerültek a keszthelyi felmérések tapasztalatai, amelyek szerint átlagos költségszint esetén, támogatás nélkül még a jó szaporulati és választási eredményeket elérő húsmarhatartóknál sem, vagy csak alig marad nyereség. A várható jövő évi támogatásokkal viszont 50 téhen és szaporulata már akkora jövedelmet eredményezhet, amely egy családot képes eltartani. Az összehasonlító modellszámítások azt mutatják, hogy azoknál a húsmarhatartóknál, amelyek extenzívebb, kevésbé költséges megoldásokat alkalmaznak, még akkor is nagyobb az elérhető jövedelem, ha valamivel kisebb árbevételre tesznek szert.

Hazánkban a hizlalás eddig az ismert okok miatt nem volt jövedelmező, emiatt szorult vissza az utóbbi években. Feltődött a kérdés, hogy vajon a speciális húsmarha prémium (hízómarha prémium), amely az idén hízóbikánként, illetve hízótínónként 34,700 Ft, milyen mértékben javítja a hizlalás gazdaságosságát. Az ezzel kapcsolatos keszthelyi modellszámítás eredményei azt mutatják, hogy

támogatás nélkül, átlagos (300Ft/kg) körüli hizlalási önköltség esetén e tevékenység csak akkor lenne jövedelmező, ha a választott borjú ár az ideinél jóval alacsonyabb (400 Ft/kg körüli), a nagysúlyú hízómarha ár pedig a mostaninál jóval magasabb (450 Ft/kg körüli) lenne.

Az idei árak alapján, átlagos körülmények között, támogatás nélkül a hizlalás egyértelműen veszteséges. Az említett támogatással azonban, a mostani őszi választott borjú árakat (550-650 Ft/kg) figyelembe véve, szerényebb vágómarha ár (300-350 Ft/kg) esetén is méltányos jövedelmet lehet elérni. A támogatás 2005-ben nagyobb lesz, és valószínűleg növekszik a nagysúlyú vágómarha ár is. Ezek alapján azt remélhetjük, hogy a hizlalás pozíciója javul, és a hizlalási kedv is fokozódik hazánkban.

Elhangzott, hogy mind a húsmarhatartásban, mind a hizlalásban nagyon sok az olyan lehetőség, amellyel elsősorban a takarmányozás olcsóbbá tehető, és az ágazat eredményessége fokozható.

Az előadások és a vita után az érdeklődők megtekintették a keszthelyi húsmarha fajta összehasonlító kísérlet egy részét, amelyben magyartarka, hereford, aberdeen angus, red angus, shaver, lincoln red, blonde d'Aquitaine, charolais és limousin fajta szerepel.

"Wir erinnern uns der Vergangenheit,
weil wir die Zukunft erwarten
/"A múltat emlékezzünk, mivel mi a
jövőt várjuk./

Dr. Szmodits Tibor, nyugalmazott minisztériumi főtanácsos

EMLÉKEZÉSEK

4. A "KÉT" NÉMETORSZÁG

Visszapörgetve az idő kerekét a hatvanas, hetvenes évek közepéig - végéig, hivatalos kiküldetésem során némi betekintést nyerhettem a Német Demokratikus Köztársaság (DDR) és a Német Szövetségi Köztársaság (BRD) életébe, de főleg ezek szarvasmarha tenyésztésébe.

4.1. Német Demokratikus Köztársaság (DDR)

Az akkori lehetőségek között első utunk + Dormán Miklós kollegámmal 1961 októberében a "rét és legelőgazdaság jelentősége a szarvasmarha tenyésztésben" feladatkörben az NDK-ba vezetett. A partner minisztérium német alapos-sággal gazdag programot állított össze számunkra. Egy porosz származású, a SZU-ban diplomázott, fiatal, minisztériumi beosztású kolléga volt mindvégig a kísérőnk, és a figyelmes vendéglátó egy le-függönyözött ablakú, hatalmas ZIL gépkocsit (amilyenl annak idején a magas beosztású, párt- és állami vezetők közlekedtek) bocsátott a rendelkezésünkre.

"Kelet Berlin" egy igazi frontváros képét mutatta, a gyér világítás mellett is jól látható "mozgalmi jelszavakkal spékelt" hatalmas plakátok rejtették a romok egy részét. A kihalt, belvárosi utcákon az esti órákban gyakori volt az igazoltatás. Korántsem kellemes benyomásokkal távoztunk és indultunk másnap reggel országjáró utunkra. Több száz kilométert hagytunk magunk mögött. Közben valóban rendezett, gigantikus szarvasmarha tenyésztő telepeket látogattunk. Bár már ősz volt, a tenyész- és haszonállományok nagy része még az üde zöld fűvet legelte, de a telepeken már ott sorjázta a szilázs és szénatárolók. Az állomány nagy többsége feketetarka lapály volt, de jó néhány állami és termelőszövetkezeti (LPG) gazdaságban már Horn Artúr professzor által kezdeményezett jersey keresztezésből

származó csoportokat is találtunk. Ez köztudottan a német feketetarka tejelő szarvasmarha /SMR/ egyik alapja lett.

Eljutottunk több neves kutatóintézetbe is, közülük az állattenyésztési kutatások központjába Dummerdorfba is. Oktatási intézményekbe, ahol mindenütt jeles tudósokkal találkozhattunk és eszmecserét is folytathattunk.

Drezdától Rostockig végigutaztuk az NDK-t, miközben fiatal kísérőnk állandóan magyarázott, este pedig ágyunk szélére ülve "szemináriumot" tartott, míg fáradt szempilláink le nem csukódtak.

Vidéki elhelyezésünk, ellátásunk kitűnő volt. Két éjszakán a négy nagyhatalom vezetőjének egykori szállás- és tanácskozási helyén Potsdamban a "híres Cecilienhof"-ban helyeztek el, azoknak a szobáknak az egyikében, ahol annak idején a "nagyok" pihentek. Itt egyben tanulaságosak voltak azok a térképek, amelyeken a háború befejeztét követő "rendezési elgondolások" is láthatók voltak. Az egyik elgondolás például a Bajor-Osztrák-Magyar unió kialakítását tervezte.

Körutunk ugyancsak Berlinben végződött. A hivatalos tárgyalások befejeztével az egyik reggel arra ébredtünk, hogy az amerikai tankok a zónahatárt megsértve a Brandenburgi kapun át a Fridrichstrassen provokatív célból egy

kört megtéve távoztak. Szégyen a futás, de olykor hasznos! Mi minden esetre az első MALÉV géppel hazajöttünk!

Jó pár évvel később, - a KGST tejjgazdasági szakbizottságának képviselőként - Dohy János, Csiffő György és jó magam, többször visszatérhettünk az NDK-ba, ahol mindig Paretz-ben, a Dr. S. Zelfel vezetésével üléseztünk. Személyében nemcsak kitűnő szakembert, remek házigazdát, de nagyszerű "diplomatát" ismertünk meg.

Mindezek ellenére, sajnos a hosszantartó tárgyalások kevés sikert hoztak. De mégis csak kedvező volt számunkra, hogy a többi KGST ország szarvasmarha tenyésztését jobban megismerve, örömminkre hazánk tenyésztési és termelési eredményei miatt soha sem kellett szégyenkezünk!

Ezt állapítottuk meg a moszkvai, a prágai, a szófiai tanácskozásokon és tanulmányutakon is, amelyeken szerencsénk volt hazánkat képviselve részt venni. Főleg ezek az emlékek maradtak meg bennem. Persze azóta sok minden megváltozott. Ennek egyik példaként hivatkozom az NDK-NSZK ill. Német Szövetségi Köztársaság szarvasmarha tenyésztését bemutató adatokra, amit a folytatásban a tisztelt olvasók figyelmébe ajánlok.

FORGALMAZHATÓ TENYÉSZBIKÁK ÁRJEGYZÉKE

érvényes: 2005. január 1-től

Kplsz	NÉV	ANYAI NAGYAPA	Szül. év	KTI	Lány	Teny.	Megb. %	TÉ Tej	TÉ Zskg	TÉ Zs%	TÉ Fkg	TÉ F%	Lány küll.	Teny. küll.	TÉ Vp	TÉ Tógy	TÉ Rána	TÉ Izm.	TÉ T.al.	HÚS TÉ	SV %	Kisker ár + ÁFA
12303	JOGOS	RADI x SALAMON	1990	127	837	63	97	493	39	0.41	31	0.30	262	24	85	111	82	77	87	107		1600
12842	LENGE	RADI x HASSAN	1992	115	367	49	96	242	28	0.42	20	0.27	224	26	95	116	91	71	103	105		1600
13348	IBIS	BOIS LE VI x NAMUR	1993	143	121	33	91	1367	46	-0.17	42	-0.11	47	12	68	88	94	55	87			3100
13349	ICEBERG	VERGLAS x RICARD	1993	126	122	27	90	906	34	-0.05	25	-0.13	65	9	99	105	123	70	83			2800
13398	MEDÁRD	RENNER x BONIFÁC	1993	118	115	40	91	672	23	-0.09	20	-0.07	59	12	99	112	94	82	104	104		2200
13478	NESZTOR	AUROCHET x JÓNÁS	1994	126	90	23	88	1017	26	-0.30	26	-0.19	60	13	94	96	119	63	104	96		2400
13766	NOVÁK	HODSCHA x MERCATOR	1994	116	59	17	86	620	22	-0.07	17	-0.10	33	9	114	120	110	86	104	81		2000
13951	NÉMET _p	HOLD x	1994																		96	1600
14179	PÁLINKÁS	ZITAT x HORROR	1995	130	66	24	87	1067	38	-0.10	28	-0.18	47	19	116	117	110	90	106	90		2500
14379	PARITTYA	HALLING x SEMPER	1995	121	49	24	83	876	28	-0.15	20	-0.21	36	19	101	94	104	103	103	102		2400
14428	RAJNA	APRIL x ROMULUS	1996	125	39	19	80	695	28	0.00	29	0.10	26	13	104		101	83	102	92		2200
14429	REGÓS	HALLER x MERCATOR	1996	116	51	22	84	428	27	0.21	18	0.07	37	16	104	114	100	94	93	106		1600
14500	REFRÉN	ZITAT x HODSCHA	1996	134	47	24	83	922	36	-0.03	38	0.12	26	12	115	108	110	95	115	94		2400
14503	REZSŐ	HORWEIN x HORROR	1996	124	46	19	82	847	24	-0.21	27	-0.05	29	16	119	119	110	101	100	101		2400
14588	RÁBA _p	HILLMANN x	1996																		101	1600
14733	RETTENETES	RENGER x HASZNOS	1996	124	45	19	83	841	25	-0.18	26	-0.07	30	13	117	103	131	90	105	105		2500
14894	SÁS	MALF x RENNER	1997	129	35	22	77	892	39	0.06	29	-0.04	21	12	122	118	119	102	94			3000
14989	SEPI	STRAHLIST x PROPELLER	1997	118	19	13	69	493	27	0.15	21	0.08	13	7	124	113	111	105	110	103		2200
15269	SIMA	HUSBERG x FELEJTŐ	1997	117	25	16	70	563	19	-0.08	22	0.05	18	7	111	90	125	111	103	106		2300
15273	SVÉD	PROFIL x UNAF	1998	119	14	6	62	623	24	-0.03	21	-0.02	6	4	114	110	109	100	105			2600
15276	SZERENÁD	MALF x LIDÉRC	1998	113	23	16	69	477	18	-0.03	16	-0.01	13	7	120	112	122	102	98			2400
15278	SZINVONALAS	HUSBERG x FUKAR	1998	115	40	19	79	523	19	-0.05	19	0.02	27	12	125	110	116	113	108			2600
15610	TARKA	PROFIL x IZZÓ	1998																	105	112	1900
15611	TAKAROS	HEXSTERN x RADI	1998	120	40	20	75	580	28	0.10	23	0.06	20	8	111	110	111	91	108	109		2300
15669	TRIÓ	JOGOS x SAMUEL	1998	131	46	21	78	774	41	0.20	33	0.12	27	10	99	100	106	93	97	102		1800
15671	TAKARÉKOS	STARK x RENNER	1998	122	32	12	70	654	23	-0.07	27	0.09	14	5	100	100	101	94	104	94		1600
15672	TEKERGŐ	HUSALDO x UNIVARI	1998	136	40	21	75	1144	44	-0.05	34	-0.11	23	11	100	103	108	87	91	98		2500
15791	TAVAS _p	HILLER x GIRGL	1998																	108		1800
15792	TOTEM _p	PEREC x	1998																	110	113	1900
15894	VIDÁM	HUSALDO x UNAF	1998	123	24	12	68	841	23	-0.23	26	-0.07	18	9	115	120	112	94	90	114		2500
15895	VARÁZS	SPIRO x ZEUS	1998	113	22	11	65	494	10	-0.22	19	0.04	23	10	109	105	110	99	101	91		1600
15986	VIHAR	SPIRO x AUROCHET	1999	127	31	15	71	948	32	-0.13	27	-0.12	20	9	117	109	119	96	101	106		2000
16114	VÁGY	HUSALDO x RENNER	1999																	91		1600
16242	VÁSOTT	LEJTŐS x	1999																	94	112	1600
16244	VERETES	HORST x LENGE RADI	1999																	105		1800
16403	ZÓMÓK	HUCKI x HUT	1999																	109		1900
16455	ZENIT	SPIRO x RENNER	2000																	106		1800
16456	ZSOMBOR	HUCKI x ZITAT	2000																	109		1900
16528	ZSENGE	INDIANER x	2000																		113	1900
16699	ZSELIC	HORST x HODSCHA	2000																	112		1900
17076	ASTÓRIA	INDIANER x	2001																		113	1900
17077	ÁLFA	PASSZÍV x	2001																		112	1900
17369	ÁFIUM	TOPOGÓ x	2001																		109	1800

Megjegyzés: p - szarvatlan